
Záhady Bible

Jan A. Novák

1 Přes propast věků

Motto:

Sláva boží jest skrývati věci, ale sláva králů věci zpytovati.

Bible, Přísloví, 25-2

Hodně lidí kapitolku označovanou jako Úvod v knihách zásadně nečte – a často dělá dobře, protože autor tu obvykle vykládá, o čem kniha bude, což ale čtenář většinou tak nějak tuší, protože jinak by si ji asi nepořídil. Nebo se tu vysvětluje, proč byla kniha napsána, což je ovšem úplně zbytečné, protože na tuhle otázku existuje jediná správná odpověď: aby byla čtena. A pokud čtena není, tak je úplně jedno, co si o tom autor povídá v úvodu.

Já jsem se proto tentokrát rozhodl na to jít netradičně a do tohoto podivného útvaru odložit záležitost, která sice možná na první pohled nevypadá nijak senzačně a lze ji přeskočit, zato však odpovídá na jednu zásadní otázku, již si asi přemýšlivější čtenář v průběhu dalšího čtení tak jako tak položí. A která by v knize týkající se Bible neměla chybět.

Totíž na otázku, co to vlastně doopravdy Bible je.

Docela upřímně přiznávám, že těch pár odstavců úvodu, které teď následují, není tak zábavných a napínavých jako zbytek knihy, v níž se pokusíme rozšířovat neuvěřitelná dobrodružství hrdinů nejúspěšnějšího a nejpodiv-

nějšího příběhu všech dob. Pokud se na to necítíte, klidně úvod přeskočte. Možná že pocítíte potřebu se k tomuto krátkému vysvětlení o autorech, podstatě, vzniku a členění Bible vrátit až nad dalšími kapitolami naší knihy – až ve vás fantastické skutečnosti vzbudí zájem i o okolnosti, za nichž byly zaznamenány. Věřím, že pak už toto stručné vysvětlení nebude vyhlížet tak stroze.

Bible je totiž něco úplně jiného, než si většina lidí myslí – mnohé křesťany nevyjímaje. Tím víc to ovšem platí pro podstatnou část příslušníků národa, kterému bezmála půlstoletí vtluokali do hlavy, že je to souhrn tmářských bludů a nástroj feudálů nebo buržoazní reakce pro ovládnání nevědomých mas.

Takže: Co je to Bible?

Bible je – kromě jiného – nejúspěšnější bestseller všech dob. Žádné jiné dílo nebylo vytištěno (nebo ve starší době ručně opsáno) v tolika kusech a přeloženo do tolika jazyků. Počet vytvořených exemplářů jde do miliard (odhady se pohybují mezi 2,5 až 6 miliardami), počet jazyků, do nichž byla přeložena za dobu své existence, se odhaduje na bezmála dva a půl tisíce. Roční prodeje se pohybují okolo 25 milionů výtisků. Ne nárazově, jak to u běžných bestsellerů bývá, ale trvale, rok za rokem. Už jen to je možné považovat za jeden z biblických zázraků; přinejmenším z hlediska nakladatelů a knihkupců docela určitě.

Je to zázrak o to větší, že Bible představuje poměrně obtížné čtení. Dost možná že ani hodně lidí, kteří se jinak právem považují za dobré křesťany, ji nikdy nepřečetlo celou. Někteří odvážnější teologové a reformátoři vidí důvod v jazykovém i sémantickém stárnutí textu a usilují o nové, modernizované překlady – jenže tímto způsobem se v nich současně snadno může stírat skutečný původní význam. Což se zřejmě opravdu stává.

A tak se musíme na mnoha místech spokojit jen s konstatováním, že Bible popisuje realitu, která je nám nesmírně vzdálená. A co je horší – která byla v mnoha případech vzdálená už těm, kdo ji poprvé zachytili psaným slovem. Často vypráví příběhy tak zvláštní, že dávní lidé považovali za nutné zaznamenat je na věky – a současně je pokládali za tolik podivné, že se ani nepokoušeli jim porozumět. Pouze vydali svědectví o něčem, co zjevně přesahovalo jejich myšlenkový obzor, ať už to bylo cokoliv.

Z toho je třeba při jakémkoliv pokusu o výklad Bible vycházet – bez ohledu na to, zda si myslíme, že její text diktoval sám Bůh, nebo se domníváme, že jde jen o více či méně přesný zápis jakýchsi mýtů a historických dějů přefiltrovaných generacemi vypravěčů. A když už jsme o toho – v této knize rozhodně nehodláme řešit otázku, který z těchto dvou přístupů je správný. Z jednoduchého důvodu: autor to neví.

Další potíž spočívá v tom, že Bible není jediná kniha. Dokonce to nejsou ani dvě knihy (Starý zákon a Nový zákon), jak si mnozí myslí. Je to velmi nesourodý soubor několika desítek textů (různé církve do ní zahrnují různý počet textů) útržkovitě popisujících děje, které se odehrály v rozmezí několika tisíciletí. Ale nejen to, také textů, které v podobně nepředstavitelném časovém rozpětí několika tisíciletí i vznikaly. Představte si některý dnešní bestseller, který kolektiv autorů psal jako štafetu: první začal písařkem na pergamen v časech, kdy Brutus s kamarády zamordovali božského Caesara, a poslední jej tiskl do počítače, zatímco mu nad hlavou létala Mezinárodní kosmická stanice.

Z toho je zřejmé, že Bible dokonce není ani něco jako moderní sborník. Svým způsobem je to spíš celá knihovna, přestože i tohle přirovnání pochopitelně není úplně přesné.

Tím víc je pro nás důležité, že navzdory své nesourodosti obsahuje přehledný systém členění na jednotlivé knihy, kapitoly a očíslované odstavce, díky němuž se v ní dá docela dobře orientovat. Budeme proto takto označené odkazy používat i v této knize, aby si případný zájemce mohl má tvrzení ověřit přímo u zdroje a zaujmout vlastní stanovisko. Ne vždy je to zcela spolehlivé (u některých vydání se číslování tu a tam drobně liší), jiná možnost ale není. V této knize většinou používám a cituji vydání Bible z roku 1921, které vychází z Bible kralické vydané roku 1613. Současně jsem ale přihlížel i k modernímu vydání z roku 2011, jehož jazyk je o poznání srozumitelnější.

Pro toho, kdo chce záhady popisované v této knize pochopit hlouběji, má zásadní význam informace o tom, jak a kdy Bible vznikala – opět nezávisle na tom, zda ji zjevil Bůh, či zda jde o lidský výtvor.

Už jsme zmínili, že křesťanskou Bibli tvoří dvojice souborů knih. První, rozsáhlejší, se nazývá Starý zákon a tvoří jej 46 knih (v některých vydáních

45 knih) předkřesťanského původu, které sepsali příslušníci židovského národa i víry. Druhá část, která je mladší, se nazývá Nový zákon a obsahuje 27 knih. I tyto texty sepsali výhradně Židé, tentokrát už ovšem křesťanského vyznání.

Velká většina knih Starého zákona byla původně napsána hebrejsky a 39 z nich tvoří Bibli židovského náboženství. Starý zákon vznikl velmi dlouho, nejstarší knihy pocházejí ze začátku 1. tisíciletí př. n. l., obsahují však texty (zejména předpisy a písně) ještě daleko starší, které předtím existovaly samostatně a předávaly se ústním podáním. Ve vztahu k tomu, co budeme tvrdit v dalších kapitolách této knihy, je to velmi důležité: starozákonní texty popisují události s obrovským časovým odstupem a žádný z těch, kdo je zapisoval, nebyl jejich očitým svědkem.

Za dobu, která byla pro vznik Starého zákona rozhodující, vědci považují historický úsek, kdy Židé pobývali v babylonském zajetí po dobytí Jeruzaléma králem Nabukadnezarem (597– 538 př. n. l.). V dalších staletích pak byla provedena konečná úprava těchto textů. K definitivnímu „uzavření redakční práce“ na Starém zákoně došlo zřejmě až v 1. století našeho letopočtu.

Kromě této hebrejské podoby Starého zákona vznikl v posledních stoletích před počátkem letopočtu i jeho překlad do řečtiny. Důvod spočíval v tom, že Židé se tehdy nacházeli ve sféře vlivu helénských panovníků nad východním Středomořím a v kosmopolitní společnosti, kde řečtina hrála přibližně stejnou roli jako dnes angličtina. Řecká verze navíc byla obohacena i o další knihy – a vycházely z ní i Bible nejstarších křesťanů. Teprve reformované církve a některé moderní překlady se vrátily k původnímu židovskému Starému zákonu.

Nový zákon sice vznikl jen o málo později, na rozdíl od Starého zákona však zachycuje popisovaný děj s mnohem menším časovým odstupem. Jeho jádrem jsou knihy líčící život Ježíše Krista (evangelia) a několik málo dalších. Písemnou podobu v řeckém jazyce dostaly zřejmě na přelomu 1. a 2. století našeho letopočtu. Ale ještě další dvě století pak probíhaly spory o to, které z nich budou zahrnuty do konečné podoby křesťanské Bible.

Kromě knih, které tvoří součást Bible, existují i další knihy podobného původu popisující stejné události, přesto však z různých důvodů do Bible nezařazené. Těm se říká apokryfy a týkají se jak Starého zákona, tak i Nového zákona. Budeme se s nimi v našem vyprávění setkávat často, protože

nabízejí nový a často rozšiřující úhel pohledu na podivné události popisované Biblií.

Na výběrech knih do konečné podoby Bible je pozoruhodné mimo jiné i to, že není těžké v nich najít vzájemné rozpory – a že je museli vidět už „redaktoři“, kteří výběr před necelými dvěma tisíciletími prováděli. Je možné v tom vidět poselství příštím věkům: „My jsme jen zaznamenali a přiznáváme, že tomu moc nerozumíme. Necháváme na vás, abyste o tom přemýšleli a případně si udělali názor.“

Což rádi činíme, vzdávajíc tak přes propast věků hold jejich moudrosti.

Bible je ovšem i dnes dost citlivé téma – v jednom z nejateističtějších národů Evropy možná ještě víc než kde jinde. Není divu, po desetiletích vlády materialistické ideologie jsou mnozí zdejší křesťané vnímavější na křivdy a mnozí zdejší ateisté naopak militantnější, než bývá ve vyspělém západním světě zvykem. Ze své novinářské praxe už vím, že jedno a totéž tvrzení týkající se křesťanství (obvykle zcela nevinné a neutrální) mi v Česku u prvních vynesou obvinění z neznabožství a rouhání, zatímco druzí mě pro totéž označí za církevního tmáře a reakčního přísluhovače kléru. Zástupce obou táborů bych chtěl předem uklidnit: nejde mi o to, dělat z ateistů věřící nebo z nevěřících křesťany. Tohle není kniha o Bohu ani o víře – a už vůbec ne kniha, která chce základ biblického poselství dokazovat nebo vyvracet.

Chce jen ukázat, že vznik Bible provázely okolnosti ještě mnohem podivnější, než byli ochotni připustit její příznivci i odpůrci. Ani jednom, ani druhým to nejspíš nebude bránit, aby si tyto skutečnosti vyložili po svém.

Budiž jim to přáno.

Nicméně vím, že ani toto konstatování některé příslušníky těchto táborů nespokojí a budou chtít vědět, z jaké pozice autor k ožehavému tématu přistupoval. Je asi poctivé jim říct, že jsem pokřtěný a poté vychovaný v ateistickém duchu socialistickým školstvím a Pionýrem, aniž by rodiče měli odvahu se do toho moc plést. Teprve později jsem přišel na to, že kořeny naší kultury jsou nejen antické (což mi stále připadá určující), ale i židovsko-křesťanské (což je významné z jiných důvodů). A že kdykoliv se spojení s nimi přeruší, máme tendenci směřovat k barbarství a krutosti.

Kromě toho jsem zažil a poznal příliš mnoho podivného, než abych si mohl myslet, že náš svět je jen bezduchý stroj, který se sestavil pro nic za nic sám od sebe, tedy něco na způsob nešťastné náhody. Což mi ovšem nebrání vidět i nelogičnosti a záporné stránky křesťanství. Koneckonců každé náboženství je jen lidský výtvar, marná snaha přiblížit se pochopení něčeho, co je pro omezený lidský rozum v principu nepochopitelné. Bible je jeden z výrazů této skutečnosti.

Americký novinář Francis P. Church napsal: „Všechn lidský duch je malý, ať náleží dospělému, nebo dítěti. Ve vesmíru se ztrácí jako maličký hmyz. Takový mravenčí rozum nepostačuje, abychom postihli celou pravdu.“

2 Enochova mise do sedmého nebe

Motto:

Brovové pak byli na zemi v těch dnech; ano i potom, když vcházeli synové boží k dcerám lidským, ony rodily jim.

(Genesis, 1. Mojžíšova, 6:2,4)

Na první pohled je to jen jedna nevýznamná věta starozákonní knihy Genesis: „Chodil Enoch stále s Bohem a nebyl více vidín, nebo vzal si ho Bůh.“ Pokud jste realistického založení, můžete si ji vyložit úplně jednoduše: pan Enoch byl pobožný muž a nakonec umřel. Nic divného.

Jenže...

Bible je ohledně Enocha stejně stručná jako ohledně mnoha dalších biblických praotců. Prostě jen žili, zplodili potomky a odebrali se na pravdu Boží, jak káže řád, aby rod nevymřel. Pak už tu k Enochovu životnímu příběhu najdeme jen dva údaje: že ve věku 65 let zplodil Metuzaléma a že s Bohem chodil ještě v době, kdy mu bylo 365 let. Což je jistě důkaz, že náš pan Enoch byl v dobré kondici – a zřejmě to měl v genech, protože jeho syn Metuzalém ho v tomto směru překonal téměř trojnásobně (dožil se 969 let), takže se později stal synonymem pro dlouhověkost. Ale jelikož i u ostatních biblických praotců se z nějakého důvodu (jehož zkoumání si necháme na později) uvádí pozoruhodný věk, pořád ještě nemusíme podezřívát autora knihy Genesis (ať už jím byl kdokoliv), že před námi něco skrývá.

Ve skutečnosti ale těch pár nenápadných vět naráží na obrovské tajemství. O Enochovi se totiž mnohem podrobněji rozepisuje jiný příběh – známý většinou jen odborníkům jako Enochova kniha. Do Bible ho její „redaktoři“ nezařadili, přestože je možná přinejmenším stejně starý jako jiné příběhy Starého zákona, týká se stejných událostí a o jeho čtenářské atraktivitě lze sotva pochybovat. Je to totiž vyprávění o příchodu mocných bytostí odjinud a o kontaktech mezi nimi a jednoduchými nomády kdesi na území Palestiny.

Přesto (nebo snad právě proto) byl Enochův příběh v podstatě z Bible vypuzen a odsouzen k zapomenutí. Z duchovního světa západní církve téměř beze stopy vymizel někdy po 6. století našeho letopočtu. Do dnešních dob přežil jen díky neuvěřitelné pouti přes východní křesťanská společenství, která žila mimo dosah svatých otců v Římě.

Proč?

Knihu Enoch pro Evropu znovuobjevil skotský cestovatel James Bruce (1730–1794) v etiopské Abysinnii roku 1773. Dnes se jí říká první Enoch. Byla zapsaná v místním jazyce ge'ez, takže její obsah zůstal nedostupný i pro většinu odborníků a objev nezbudil větší pozornost. A to je velká škoda.

V textu se totiž tvrdí, že ji osobně sepsal starozákonní praotec Enoch ze dvou dost závažných důvodů: jednak proto, že mu to přikázaly bytosti, které ho vzaly na výlet po nebesích, jednak proto, že měl varovat své potomky před blížící se katastrofou nevídaného rozsahu. Mohla by tedy být jen dalším z mnoha neméně fantastických vyprávění starozákonních proroků – jenže je zřejmě něčím mnohem víc. Představuje jakýsi klíč: vrhá nové světlo na některá místa v Bibli, která jinak působí dost zmateně, nebo dokonce nedávají vůbec žádný smysl. Teprve společně s ní dostává děj Genesis úplně nový význam. A společně tato dvě díla nabízejí něco jako křížový důkaz, dvojí reciproční potvrzení přelomových událostí, které nejspíš měly zůstat navěky skryty – přinejmenším pro obecné publikum.

Událostí, s nimiž si oficiální historie stále neví rady, takže od nich raději dává ruce pryč.

Hledání Enocha

Když jsem se o existenci Enochovy knihy dověděl, samozřejmě jsem se s ní chtěl seznámit blíže. Mnozí autoři spekulativní literatury (včetně Ericha von Dänikena) její tvrzení už nějak komentovali a většinou docházeli k dost fantastickým výkladům. Třeba o Enochově výletu s mimozemšťany na palubu jejich kosmické lodi, jak ještě uvidíme. Nebo naopak o tom, že Enoch jako osoba vlastně vůbec neexistoval, protože byl jen „zosobněním lidstva pozdviženého náboženstvím a věděním k vědomí nesmrtnosti“. Jiní v něm

zase vidí židovské ztělesnění egyptského boha Herma, zakladatele ezoterických nauk, bytost prometheovského typu, která lidem zvěstovala božská tajemství. Další tvrdí, že byl „duchovní substancí příštích Mesiášů“, jakými informačním polem, z něhož později čerpali všichni církevní proroci a z kterého nakonec vykrytalizoval spasitel Ježíš. Pro jiné zase představoval první obět únosu do UFO. Nechybí ani názor, že byl prvním zednářem. Nebo něčím úplně jiným.

Jak je vidět, autoři svou fantazii nijak neomezovali – jenže aby je člověk mohl brát vážně, chtělo by to také nějaké důkazy. U všech těch tvrzení však byly v nejlepším případě jen úryvky originálu vytržené z kontextu – a většinou ani to ne. Abych je mohl ověřit, musel bych číst Enocha celého, protože bez toho by bylo těžké posoudit, kdo má pravdu.

Tady ale nastal problém: v době, kdy jsem tuto knihu psal, neexistoval žádný český překlad. Kupodivu nikoho nenapadlo zpřístupnit národu tak významné svědectví o minulosti, přestože jinak se tu překládala kdejaká hloupost. Bohužel nevládnou jazykem ge'ez, v němž je napsán etiopský text, ani starořečtinou nebo latinou, jíž mluví některé jiné dochované zlomky Enocha. O aramejštině a hebrejštině, což jsou jazyky svitků od Mrtvého moře, ani nemluvě.

Relativně nejbližší by mi měl být takzvaný Slovanský Enoch neboli Druhá kniha Enochova, což je poněkud zkrácená a zjednodušená verze původního textu, která vznikla ve slovanském jazykovém prostředí východní církve. Rukopis našel profesor Sokolov roku 1886 v archivu bělehradské veřejné knihovny a zjevně pocházel z balkánských pravoslavných klášterů. Což je – jak ještě uvidíme – zajímavé i proto, že právě v těchto kláštrech se zachovaly také další podivné legendy, které západní církev potlačila. A že tu jsou nástěnné malby zobrazující věci, v nichž není těžké vidět létající stroje a jiné pro středověk nepatřičné věci.

Slovanský Enoch zřejmě vznikl až po 8. nebo 9. století našeho letopočtu, kdy byla vytvořena liturgická staroslověnština, v níž je napsán. Někteří badatelé jeho autorství dokonce přiřítají samotnému věrozvěstovi Konstantinovi, u nás populárnímu díky cyrilometodějské misi na Velkou Moravu. Není to vyloučené, protože měl na svou dobu skvělé vzdělání v oblasti teologie, filozofie i literatury, takže potřebné znalosti mu rozhodně nechyběly.

Slovanský Enoch tedy sice není nijak zvlášť starý (alespoň z hlediska časových měřítek Bible), přesto pravděpodobně vznikl ze stejně starých před-

loh jako Enoch etiopský – má se za to, že pochází z řeckých překladů původních židovských textů. Oba texty se přitom v mnoha věcech liší, takže se svým způsobem navzájem doplňují.

Jeden z biblických badatelů o tom napsal: „Slovanský Enoch může obsahovat jinou část skrytého učení o padlých andělech, jež znali staří Židé, které však pro nás je z největší části ztracené. Právě v tom je jeho hodnota i navzdory skutečnosti, že je kratší a obsahuje nános pozdějších editorských úprav.“

Vzhledem k mým celkem slušným znalostem některých balkánských jazyků – podpořených navíc povinnými deseti lety studia ruštiny za času mého mládí – jsem doufal, že bych měl jistou šanci slovanskému Enochovi porozumět; rozhodně lépe než etiopskému. Jenže navzdory epidemii slavjanofilství, která v 19. a 20. století postihla českou kotlinu, tu nikdo tuto „bratrskou“ verzi Enochovy knihy nevydal. A tak jsem se nakonec musel ubírat poněkud komplikovanou cestou: vlastnoručně jsem si do češtiny překládal anglické překlady etiopského i staroslovanského Enocha.

Vydejme se spolu s Enochem na neuvěřitelnou výpravu, která vede hodně daleko, až do „desátého nebe“. Podle některých to znamená až za hranice atmosféry naší planety, na palubu létajícího města, snad lodí nepocházející z tohoto světa. I když já věřím, že existuje i jiné vysvětlení – lépe podložené indiciemi, a přesto možná ještě fantastičtější.

Pokud vám následující příběh bude připomínat filmy o Indiana Jonesovi, pak to nejspíš není náhoda. Ani sebedivočejší fantazie obvykle nedokáže vymyslet to, co bez větších problémů inscenuje skutečný život.

Objev podzemní knihovny

Palestina, kde vznikla tři velká světová náboženství včetně desítek církví a sekt, které se tu dodnes všelijak sváří a pošouchují, byla vždycky dost neklidným místem. Dojít slávy a bohatství se tu dalo stejně snadno jako přijít o krk – už křižáci by mohli vyprávět. Ani po skončení druhé světové války to nebylo jiné. V místech, odkud to nebylo daleko k ropným polím stejně jako k Suezskému průplavu, se střetávaly zájmy supervelmocí – a spravo-

vala je vysílená Británie, která své velmocenské postavení právě ztrácela. Ještě ke všemu se tu v bolestech rodil budoucí stát Izrael. Na nedostatek špiónů, teroristů, tajemných diplomatů, spiklenců, žoldněřů hledajících práci a dalších podivných individuí by si tu rozhodně nikdo nemohl stěžovat; koneckonců ani domorodci v těchto končinách neznali zbraně jen z obrázků.

Palestina ale nebyla jen křižovatkou mocenských zájmů současnosti – byla také nevyčerpatelnou pokladnicí památek na celou řadu civilizací, kultur a náboženských hnutí, jichž byla kolébkou i průsečíkem. A tak zdejší kolorit ozvláštňovali také obchodníci se starožitnostmi, vykradači hrobek, archeologové a náboženští badatelé, pro něž úzký pruh země mezi Středomořím a Mrtvým mořem byl tím, čím je pro železo magnet. Riziko setkání s dobře nabroušeným nožem či jinou nešťastnou náhodou jim vyvažovala naděje, že v písku, po němž chodili Mojžíš, Ježíš i Mohamed, najdou něco, co je navěky proslaví. Nebyla to naděje marná.

Roku 1947 se v sortimentu jeruzalémských starožitníků začaly objevovat vetché papyrové a pergamenové rukopisy obsahující části textů Starého zákona. Netypické písmo naznačovalo, že jde buď o padělky, nebo o vůbec nejstarší dochovaný zápis biblických příběhů. Vědci zpozorněli.

Ale nejen vědci – i duchovní začali tušit, že jde o záležitost přelomového významu. Nechyběly ani hlasy, podle nichž jsou na obzoru odhalení, která zpochybní všeobecně přijímanou podobu Bible. Pokud by nejstarší texty mluvily jinak než Kniha knih, mnoho kněží, pastorů i rabínů by najednou mohlo čelit velkým problémům. Okamžitě se vyrojila podezření, že obsah svitků se stane – nebo už stal – předmětem utajování a intrik.

Následující pátrání po původu záhadných rukopisů přineslo další senzační odhalení: písemnosti pocházejí z jakési jeskyně ve vyprahlé divoké oblasti na západním břehu Mrtvého moře poblíž místa zvaného Kumrán (Qumran). A nejspíš jich tam ještě dost zbylo.

Kumránskou jeskyni, v níž se texty nacházely, ve skutečnosti objevili už o rok dřív kočovníci z beduínského kmene Taámire. Doufali, že v díře zejíci na vysokém a obtížně dostupném skalním útesu bude zlatý poklad. Když se ale patnáctiletý Muhammed Ahmed – nemladší a nejmenší z objevitelů – protáhl těsným otvorem, přišlo zklamání. V nevelké dutině u skalní stěny stálo asi deset hliněných válcovitých nádob. Většina jich byla prázdná, z některých vypadly jen jakési zámotky, které zjevně měly do zlata dost daleko.

Otrávení kočovníci si je nakonec přece jen odnesli a při nejbližší příležitosti zkusili nabídnout obchodníkům se starožitnostmi. Ti brali vše, i když

ještě moc netušili, o co se jedná. Nomádi byli levní, zatímco potrhli badatele z Evropy a Ameriky naopak bohatí. A často zaplatili slušné sumy i za veteš, kterou by si slušný člověk svůj příbytek nikdy nezaneřádl. Proč si tedy trochu nezariskovat? Přes překupníky se pak první nálezy dostaly k duchovním v jeruzalémských kláštorech a později i k vědcům.

Tou dobou už ale začínalo být v Palestině dost horko. Britská správa končila a rezolucí OSN z roku 1947 tu měly vzniknout dva státy: jeden pro Židy, druhý pro Palestince. Lize arabských národů se to však nezamlouvalo a zvolila recept opsaný od Adolfa Hitlera, který měl ostatně v jejich řadách vedle četných obdivovatelů i agenty osiřelé po válečné porážce třetí říše. Rozhodli se dokončit, co jejich vzor nestačil, a Židy vyhubit, nebo aspoň vyhnat – „zahnat do moře“, jak se tehdy říkalo. To se ale pro změnu celkem pochopitelně nelíbilo zase Židům, kteří měli pocit, že by bylo trochu hloupé přežít holocaust a pak se nechat pobít v palestinské poušti. V květnu následujícího roku vyhlásili vznik vlastního státu a chopili se zbraní. Nejen že se ubránili, ale nakonec – navzdory velké početní nevýhodě – preventivně vytlačili arabská vojska i z části území přiřknutého původně Palestincům.

Pro Židy to bylo první z řady neuvěřitelných vítězství ve válkách o přežití v moři nepřátel (a také odčinění výtky, že za holocaustu šli na porážku jak ovce), pro archeology ale další komplikace. Zatímco většina institucí a vědců, kteří se nálezem zabývali, působila v Izraeli, oblast Kumránu ležela na území, jež po první izraelsko-arabské válce připadlo Jordánsku. A izraelské hranice tu nebyly daleko, takže šlo o území nikoho, kde ani jedna strana neviděla cizince moc ráda. A kde se při troše smůly mohlo přihodit ledacos.

Přesto se postupně podařilo břeh Mrtvého moře v těchto místech podrobně prozkoumat. Archeologové našli další jeskyně s rukopisy, kterým se pak začalo souhrnně říkat svitky od Mrtvého moře nebo také kumránské svitky. Jde o jakousi knihovnu, velké množství písemností pocházejících většinou z doby okolo počátku našeho letopočtu, které tu ukryla sekta zvaná esejci – nejspíš v době, kdy Římané potlačovali jedno z mnoha povstání domorodého židovského obyvatelstva.

Esejci a jejich působení v Kumránu představuje samo o sobě velké téma obtěžkané záhadami, my si ho ale musíme nechat na později, protože s naším panem Enochem souvisí jen malá část svitků od Mrtvého moře. Jsou to zlomky knihy Enoch líčící podrobněji osudy muže, o němž Bible skromně konstatuje jen to, že „chodil s Bohem“.